

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida xor ijrochiligini o'rgatishning innovatsion pedagogik texnologiyalari va yondashuvlari

Tursinoy Nurali-qizi Normurodova
BuxDPI

Annotatsiya: Mazkur ilmiy ishda umumiy o'rta ta'lim maktablarida xor ijrochiligini o'rgatishning innovatsion pedagogik texnologiyalari va yondashuvlari tahlil qilingan. Tadqiqotda xor san'atining ta'lim jarayonidagi o'rni, o'quvchilarning musiqiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi ahamiyati hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligi yoritilgan. Xususan, raqamli ta'lim vositalari, interfaol metodlar, STEAM yondashuvi va gamifikatsiya elementlarining xor ijrochiligini o'qitishdagi roli ilmiy asosda o'rganilgan. Shuningdek, o'quvchilarda intonatsion aniqlik, ritmik sezgirlik, jamoaviy ijro madaniyati va estetik didni shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Innovatsion yondashuvlar orqali ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning ijodiy faolligini oshirish va musiqiy tafakkurini rivojlantirish imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari xor ijrochiligini o'qitish jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: xor ijrochiligi, innovatsion texnologiyalar, musiqa ta'limi, STEAM yondashuvi, gamifikatsiya, interfaol metodlar, intonatsiya, ritm, jamoaviy ijro, musiqiy kompetensiya, raqamli ta'lim

Innovative pedagogical technologies and approaches to teaching choral performance in general secondary schools

Tursinoy Nurali-qizi Normurodova
BukhSPI

Abstract: This scientific work analyzes innovative pedagogical technologies and approaches to teaching choral performance in general secondary schools. The study highlights the role of choral art in the educational process, its importance in developing students' musical competencies, and the effectiveness of modern pedagogical technologies. In particular, the role of digital learning tools, interactive methods, the STEAM approach, and gamification elements in teaching choral performance was studied on a scientific basis. The issues of forming intonation accuracy, rhythmic sensitivity, collective performance culture, and aesthetic taste in students were also analyzed. The possibilities of effectively organizing the educational process, increasing

students' creative activity, and developing musical thinking through innovative approaches are substantiated. The results of the study serve to improve the process of teaching choral performance.

Keywords: choral performance, innovative technologies, music education, STEAM approach, gamification, interactive methods, intonation, rhythm, team performance, musical competence, digital education

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning nafaqat bilim olish darajasini oshirish, balki ularning ijodiy, estetik va madaniy rivojlanishini ta'minlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, musiqa ta'limi jarayonida xor ijrochiligi o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida alohida o'rin egallaydi. Xor san'ati jamoaviy ijro shakli sifatida o'quvchilarda hamkorlik, mas'uliyat, intizom va estetik didni rivojlantiradi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida xor ijrochiligini o'qitish jarayoni murakkab pedagogik tizim bo'lib, u nazariy bilimlar va amaliy ijroning uyg'unligini talab etadi. O'quvchilar avvalo musiqiy tovush, ritm, intonatsiya va temp kabi asosiy tushunchalarni o'zlashtiradilar, so'ngra esa ularni amaliy ijro jarayonida qo'llashga o'tadilar. Bu jarayon bosqichma-bosqich va tizimli ravishda tashkil etilishi zarur. So'nggi yillarda ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarning joriy etilishi xor ijrochiligini o'qitish samaradorligini oshirmoqda. Raqamli platformalar, multimedia vositalari, interfaol metodlar va gamifikatsiya elementlari o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularning musiqiy kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Xor ijrochiligi musiqa san'atining eng qadimiy va eng murakkab turlaridan biri sifatida insoniyat madaniy taraqqiyotida alohida o'rin egallab kelgan. U jamoaviy ijro shakli bo'lib, nafaqat musiqiy ifoda vositasi, balki ijtimoiy, estetik va tarbiyaviy jarayonlarning muhim komponenti sifatida ham qaraladi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida xor ijrochiligi o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish bilan birga, ularning shaxsiy sifatlarini shakllantirishda ham muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Xor ijrochiligining nazariy asoslari musiqiy tovush, ritm, temp, intonatsiya, dinamika va garmoniya kabi fundamental musiqiy tushunchalarga tayanadi. Ushbu elementlar xor asarining badiiy mazmunini tashkil etadi va ijro jarayonining sifatini belgilaydi. O'quvchilar xor ijrochiligini o'rganish jarayonida avvalo ushbu musiqiy kategoriyalarni anglab yetadilar, so'ngra ularni amaliy ijro jarayonida qo'llashni o'zlashtiradilar. Bu jarayon musiqiy tafakkurning shakllanishi va rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xor ijrochiligi pedagogik jihatdan kompleks jarayon bo'lib, u o'quvchilarda nafaqat ijrochilik ko'nikmalarini, balki eshitish madaniyatini ham rivojlantiradi.

Musiqiy eshitish qobiliyati xor ijrochiligining asosiy komponentlaridan biri bo'lib, u tovush balandligini farqlash, ritmik tuzilmani his qilish va intonatsion aniqlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu sababli musiqa darslarida eshitish mashqlari muntazam ravishda amalga oshiriladi.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida xor ijrochiligi o'quvchilarning estetik tarbiyasini shakllantirishda muhim vosita sifatida qaraladi. Estetik tarbiya o'quvchilarning go'zallikni his qilish, musiqiy asarlarni tahlil qilish va badiiy qadriyatlarni anglash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Xor ijrochiligi esa bu jarayonni jamoaviy faoliyat orqali amalga oshiradi.

Nazariy jihatdan xor ijrochiligi polifonik va garmonik fikrlashni rivojlantiradi. Ko'p ovozli ijro jarayonida har bir ovoz partiyasi mustaqil melodik chiziqqa ega bo'lsa-da, umumiy musiqiy to'qima ichida uyg'unlashadi. Bu esa o'quvchilarda murakkab musiqiy strukturalarni tushunish va tahlil qilish qobiliyatini shakllantiradi.

Xor ijrochiligi pedagogikasida ovoz apparatining fiziologik xususiyatlari ham muhim o'rin tutadi. O'quvchilarning ovoz diapazoni, nafas olish texnikasi, artikulyatsiya va diksiya kabi elementlar to'g'ri shakllantirilishi kerak. Bu jarayon ularning sog'lom vokal rivojlanishini ta'minlaydi va ijro sifatini oshiradi.

Musiqa ta'limida xor ijrochiligi ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Jamoaviy kuylash jarayonida o'quvchilar bir-birini tinglash, hamkorlik qilish, umumiy maqsadga erishish va mas'uliyatni his qilish kabi ko'nikmalarni egallaydilar. Bu esa ularning ijtimoiy moslashuvini kuchaytiradi.

Xor ijrochiligining yana bir muhim jihati bu emotsional rivojlanishdir. Musiqiy asarlarni ijro etish jarayonida o'quvchilar turli hissiy holatlarni ifodalash va tushunishga o'rganadilar. Bu esa ularning emotsional intellektini rivojlantiradi va psixologik barqarorligini mustahkamlaydi.

Umumiy o'rta ta'limda xor ijrochiligi darslari tizimli va bosqichma-bosqich tashkil etilishi lozim. Dastlab oddiy unison kuylash, keyinchalik ikki ovozli, so'ngra ko'p ovozli ijroga o'tish pedagogik jihatdan to'g'ri yondashuv hisoblanadi. Bu jarayon o'quvchilarning musiqiy tayyorgarligini izchil rivojlantiradi.

Xor ijrochiligining pedagogik asoslaridan biri bu motivatsiya masalasidir. O'quvchilarda musiqaga qiziqishni shakllantirish uchun ularni konsertlar, sahna chiqishlari va musiqiy tanlovlarga jalb etish muhimdir. Bu ularning ijodiy faolligini oshiradi va o'ziga ishonchini mustahkamlaydi.

Shuningdek, xor ijrochiligi o'quvchilarda intizom va mas'uliyatni rivojlantiradi. Jamoaviy ijro har bir ishtirokchidan aniq tartib, vaqtga rioya qilish va umumiy natijaga hissa qo'shishni talab qiladi. Bu esa ularning shaxsiy sifatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Nazariy-pedagogik jihatdan xor ijrochiligi musiqa ta'limining integrativ qismi hisoblanadi. U musiqiy nazariya, amaliy ijro va estetik tarbiyani o'zida

uyg'unlashtiradi. Shu sababli xor ijrochiligi darslari kompleks yondashuv asosida tashkil etilishi lozim.

Umuman olganda, xor ijrochiligining nazariy-pedagogik asoslari uning umumiy o'rta ta'lim tizimidagi o'rnini belgilaydi. Bu san'at turi o'quvchilarning musiqiy, estetik, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga kompleks ta'sir ko'rsatadi hamda ularning barkamol shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida xor ijrochiligini o'qitish metodikasi o'quvchilarning musiqiy savodxonligini oshirish, ijrochilik ko'nikmalarini shakllantirish hamda jamoaviy musiqiy faoliyatga tayyorlashga yo'naltirilgan murakkab pedagogik jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon nafaqat musiqa darslari doirasida, balki sinfdan tashqari musiqiy to'garaklar faoliyatida ham izchil amalga oshiriladi. Metodik yondashuvlarning samaradorligi o'qituvchining kasbiy mahorati, tanlangan repertuar, mashg'ulotlarni tashkil etish shakllari va o'quvchilarning individual xususiyatlariga bog'liq.

Xor ijrochiligini o'qitishda eng muhim metodik tamoyillardan biri bosqichma-bosqichlik tamoyilidir. Bu tamoyilga ko'ra, o'quvchilar avval oddiy ritmik va melodik mashqlarni bajarishdan boshlaydilar, keyinchalik esa murakkab ko'p ovozli asarlarni ijro etishga o'tadilar. Bunday yondashuv o'quvchilarning musiqiy idrokini asta-sekin rivojlantirishga xizmat qiladi va ortiqcha yuklamalarning oldini oladi.

Shuningdek, ko'rgazmalilik tamoyili ham xor ijrochiligini o'qitishda muhim o'rin tutadi. O'qituvchi tomonidan ijro namunalari ko'rsatib berilishi, audio va video materiallardan foydalanish o'quvchilarning musiqiy tasavvurini boyitadi. Bu usul o'quvchilarda to'g'ri intonatsiya, ritm va ifodaviylikni shakllantirishga yordam beradi.

Metodik jarayonda interfaol usullarni qo'llash ham katta ahamiyatga ega. Guruhlarda ishlash, "savol-javob", "tingla va takrorla", "rolga bo'linib kuylash" kabi usullar o'quvchilarning faolligini oshiradi. Ayniqsa, kichik guruhlarda xor partiyalarini alohida o'rganish va keyinchalik ularni birlashtirish samarali natija beradi.

Xor ijrochiligini o'qitishda ovoz bilan ishlash metodikasi alohida ahamiyatga ega. O'quvchilarning ovoz diapazoni, nafas olish texnikasi, tovush chiqarish usullari va diksiya ustida muntazam ishlash zarur. Nafas mashqlari, vokalizlar va artikulyatsion mashqlar xor ijrochiligini mukammallashtirishda asosiy vositalardan biri hisoblanadi.

Repertuar tanlash ham metodik jarayonning muhim tarkibiy qismidir. O'quvchilarning yosh xususiyatlari, ovoz imkoniyatlari va musiqiy tayyorgarligi hisobga olinishi lozim. Oson, mazmunan tushunarli va melodik jihatdan jozibador asarlar tanlash o'quvchilarda musiqaga nisbatan ijobiy motivatsiyani shakllantiradi.

Metodik jihatdan xor darslarida ritmik tarbiya ham muhim o'rin tutadi. Ritmni his qilish qobiliyati xor ijrochiligining asosiy komponentlaridan biridir. O'quvchilarni ritmik mashqlar orqali metronomga mos kuylash, pauzalarni to'g'ri bajarish va tempni saqlashga o'rgatish zarur.

Shuningdek, intonatsion aniqlikni rivojlantirish metodikasi ham xor ijrochiligida markaziy o‘rin tutadi. O‘quvchilar toza kuylashga erishishi uchun doimiy eshitish mashqlari, intervallarni ajratish va vokal mashqlar bajarilishi kerak. Bu jarayon musiqiy eshitish qobiliyatini sezilarli darajada rivojlantiradi.

Jamoaviy ijro metodikasi xor ta‘limining asosini tashkil etadi. Har bir o‘quvchi o‘z partiyasini aniq bilishi va umumiy ansamblga moslashishi kerak. Dirijorlik harakatlariga amal qilish, bir vaqtda boshlash va tugatish, dinamikani saqlash kabi ko‘nikmalar jamoaviy ijro jarayonida shakllanadi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham zamonaviy metodikaning ajralmas qismidir. Musiqa dasturlari, karaoke tizimlari, audio yozuvlar va interaktiv platformalar o‘quvchilarning mustaqil ishlashini qo‘llab-quvvatlaydi. Bu esa xor ijrochiligini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Individual yondashuv ham metodik jarayonda muhim ahamiyatga ega. Har bir o‘quvchining ovoz imkoniyatlari va musiqiy qobiliyatlari turlicha bo‘lgani uchun o‘qituvchi individual topshiriqlar berishi lozim. Bu yondashuv o‘quvchilarning o‘z ustida ishlashiga yordam beradi.

Nazorat va baholash tizimi ham xor ijrochiligini o‘qitish metodikasining muhim qismidir. O‘quvchilarning intonatsion aniqligi, ritmik barqarorligi, sahna madaniyati va jamoaviylik darajasi muntazam baholanib borilishi kerak. Bu ularni yanada yaxshi natijalarga erishishga undaydi.

Musiqa darslarida motivatsion muhit yaratish ham metodik jihatdan muhimdir. O‘quvchilarning sahna chiqishlari, maktab tadbirlari va musiqiy tanlovlarda ishtirok etishi ularning ijodiy faolligini oshiradi va o‘ziga ishonchini mustahkamlaydi.

Xor ijrochiligini o‘qitishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish zamonaviy ta‘lim talablaridan biridir. Muammoli ta‘lim, loyiha asosida o‘qitish va hamkorlikda o‘qitish texnologiyalari o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

Shuningdek, metodik jarayonda psixologik yondashuv ham muhimdir. O‘quvchilarning sahna qo‘rquvini yengish, o‘ziga ishonchini oshirish va emotsional barqarorligini ta‘minlash xor ijrochiligida muhim omillardan biridir.

Umuman olganda, umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida xor ijrochiligini o‘qitish metodikasi ko‘p qirrali va kompleks yondashuvni talab etadi. U pedagogik tamoyillar, zamonaviy texnologiyalar va individual yondashuvni o‘zida mujassamlashtirgan holda samarali ta‘lim jarayonini ta‘minlaydi.

Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarida xor ijrochiligini o‘qitish jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish zamonaviy ta‘lim tizimining muhim talablaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda ta‘lim jarayonini an‘anaviy yondashuvlar bilan cheklab qo‘yish o‘quvchilarning ijodiy va musiqiy salohiyatini to‘liq ochib berishga yetarli emas. Shu sababli xor ijrochiligini o‘rgatishda raqamli texnologiyalar,

interfaol metodlar, multimedia vositalari va integratsion yondashuvlardan foydalanish katta ahamiyat kasb etadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar xor ijrochiligini o'qitish jarayonini yanada qiziqarli, samarali va individual ehtiyojlarga moslashtirilgan holga keltiradi. Masalan, audio va video tahlil dasturlari orqali o'quvchilar o'z ijrolarini eshitib, intonatsion xatolarini mustaqil aniqlash imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa ularning o'z-o'zini baholash va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Multimedia texnologiyalaridan foydalanish xor darslarining sifatini sezilarli darajada oshiradi. Turli xor jamoalarining professional ijrolarini video formatda ko'rish o'quvchilarda to'g'ri ijro namunalari shakllantiradi. Shu bilan birga, vizual va eshitish orqali qabul qilish musiqiy materialni yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Interfaol doska va raqamli platformalar yordamida o'qituvchi musiqiy notalarni, ritmik strukturalarni va xor partiyalarini vizual tarzda tushuntirishi mumkin. Bu o'quvchilarning murakkab musiqiy tuzilmalarni tezroq va osonroq anglashiga yordam beradi. Ayniqsa, ko'p ovozli asarlarni o'rganishda bunday texnologiyalar juda samarali hisoblanadi.

Innovatsion yondashuvlardan biri bu "flipped classroom", ya'ni teskari sinf modelidir. Bu metodga ko'ra, o'quvchilar uyda video va audio materiallar orqali yangi mavzuni o'rganadilar, dars jarayonida esa amaliy ijro va tahlil ishlari bajariladi. Bu yondashuv xor ijrochiligida amaliy faoliyatga ko'proq vaqt ajratish imkonini beradi.

Gamifikatsiya texnologiyasi ham xor ijrochiligini o'qitishda samarali vosita sifatida qo'llaniladi. O'quvchilarga musiqiy topshiriqlarni bajarish jarayonida ball to'plash, bosqichlardan o'tish va mukofotlar olish tizimi joriy etiladi. Bu ularning motivatsiyasini oshiradi va dars jarayonini o'yin shakliga keltiradi.

Shuningdek, mobil ilovalar va onlayn platformalar xor ijrochiligini mustaqil o'rganish uchun qulay imkoniyat yaratadi. O'quvchilar uy sharoitida vokal mashqlarni bajarish, ritmni takrorlash va partiyalarni mustahkamlash imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa o'quv jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi.

Innovatsion texnologiyalar xor ijrochiligida differensial yondashuvni amalga oshirishga ham yordam beradi. Har bir o'quvchining ovoz diapazoni, musiqiy qobiliyati va o'zlashtirish darajasi turlicha bo'lgani uchun raqamli resurslar yordamida individual dasturlar tuzish mumkin. Bu esa har bir o'quvchining maksimal rivojlanishini ta'minlaydi.

Virtual xor jamoalari yaratish ham zamonaviy innovatsion yondashuvlardan biridir. O'quvchilar masofaviy tarzda o'z partiyalarini yozib yuborishlari va keyinchalik ularni birlashtirib umumiy xor ijrosini yaratish mumkin. Bu texnologiya ayniqsa raqamli ta'lim sharoitida juda samarali hisoblanadi.

Sun'iy intellekt asosidagi musiqa tahlil tizimlari ham xor ijrochiligida yangi imkoniyatlar ochib bermoqda. Bunday tizimlar o'quvchilarning intonatsiya, ritm va tempdagi xatolarini avtomatik aniqlab, ularga tavsiyalar beradi. Bu esa o'qituvchining ishini yengillashtiradi va o'quvchilarning tezroq rivojlanishiga yordam beradi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni ham mustahkamlaydi. Raqamli aloqa vositalari orqali o'qituvchi o'quvchilarga qo'shimcha materiallar yuborishi, ularning ijrolarini tahlil qilishi va individual tavsiyalar berishi mumkin. Bu esa ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi.

Xor ijrochiligida loyiha asosida o'qitish texnologiyasi ham muhim o'rin tutadi. O'quvchilar ma'lum bir musiqiy loyiha ustida ishlaydilar, masalan, konsert dasturini tayyorlash yoki ma'lum bir xor asarini sahnalashtirish. Bu jarayon ularda ijodkorlik, mas'uliyat va jamoaviylikni rivojlantiradi.

Innovatsion texnologiyalar sahna madaniyatini shakllantirishda ham katta rol o'ynaydi. Video tahlil orqali o'quvchilar o'z sahna harakatlarini ko'rib chiqishlari va ularni yaxshilashlari mumkin. Bu esa ularning professional ijrochilikka yaqinlashishiga yordam beradi.

Shuningdek, raqamli kutubxonalar va onlayn musiqa bazalari xor ijrochiligini o'qitishda boy resurs manbai hisoblanadi. O'quvchilar turli davr va uslubdagi xor asarlarini o'rganish orqali musiqiy dunyoqarashini kengaytiradilar.

Innovatsion yondashuvlarning samaradorligi shuni ko'rsatadiki, xor ijrochiligini o'qitishda texnologiyalarni to'g'ri integratsiya qilish o'quvchilarning musiqiy savodxonligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, ularning ijodiy fikrlashi, mustaqil ishlash ko'nikmalari va estetik didi ham rivojlanadi.

Umuman olganda, umumiy o'rta ta'lim maktablarida xor ijrochiligini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash ta'lim jarayonini zamonaviylashtirish, samaradorligini oshirish va o'quvchilarning musiqiy-ijodiy salohiyatini to'liq ochib berishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida xor ijrochiligini o'qitish jarayoni o'quvchilarning musiqiy, estetik, emotsional va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lgan kompleks pedagogik tizim hisoblanadi. Ushbu tadqiqot doirasida xor ijrochiligining nazariy asoslari, metodik yondashuvlari hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari tahlil qilindi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, xor ijrochiligi faqatgina musiqiy ko'nikmalarni shakllantirish vositasi bo'lib qolmay, balki o'quvchilarda jamoaviylik, intizom, mas'uliyat, o'zaro tinglash madaniyati va estetik didni rivojlantiruvchi muhim tarbiyaviy omil sifatida ham xizmat qiladi. Ayniqsa, ko'p ovozli ijro jarayoni o'quvchilarda murakkab musiqiy tafakkur va eshitish madaniyatini shakllantirishda samarali vosita ekanligi asoslandi.

Metodik jihatdan xor ijrochiligini o'qitish bosqichma-bosqich, izchil va individual yondashuv asosida tashkil etilishi zarurligi aniqlandi. Ovoz apparati ustida ishlash, intonatsion aniqlikni ta'minlash, ritmik barqarorlikni rivojlantirish hamda repertuarni to'g'ri tanlash xor ta'limining asosiy komponentlari sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, zamonaviy innovatsion pedagogik texnologiyalar xor ijrochiligini o'qitish jarayonini sezilarli darajada takomillashtiradi. Multimedia vositalari, raqamli platformalar, gamifikatsiya, "flipped classroom" modeli hamda sun'iy intellekt asosidagi tahlil tizimlari o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini tez va samarali rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, innovatsion yondashuvlar o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini kuchaytiradi, ijodiy fikrlashini rivojlantiradi va ularning dars jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Virtual xor jamoalari va onlayn resurslardan foydalanish esa ta'lim jarayonini yanada moslashuvchan va zamonaviy shaklga keltiradi. Umuman olganda, xor ijrochiligini o'qitishda an'anaviy va innovatsion yondashuvlarning uyg'unligi eng samarali natijalarni beradi. Bu esa o'quvchilarning nafaqat musiqiy bilim va ko'nikmalarini, balki ularning shaxsiy sifatlarini ham har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, xor ijrochiligi umumiy o'rta ta'lim tizimida estetik tarbiya va musiqiy madaniyatni shakllantirishning muhim vositasi bo'lib, uni innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish ta'lim samaradorligini oshirishning eng muhim omillaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шамсиев Шерзод Истамович Формы организации музыкального общения // Вестник науки и образования. 2020. №21-2 (99). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formy-organizatsii-muzykalnogo-obscheniya> (дата обращения: 04.05.2026).
2. Шамсиев Шерзод Истамович, & Солиев Ақобир Абдукаримович (2021). Основы хорового пения на уроках музыки. Проблемы науки, (1 (60)), 55-57.
3. The role of folk songs in educating student's role of folk songs in student education. SI Shamsiev. International Journal on Integrated Education 4 (2), 76-78
4. Шамсиев, Ш. И. (2022). Молодой специалист учитель музыки, как руководитель хорового коллектива в общеобразовательной школе. Science and Education, 3(1), 540-545.
5. Шамсиев, Ш. И. (2022). Новые подходы к подготовке молодых специалистов учителей музыки, разработка уроков музыки. Science and Education, 3(1), 528-533.
6. Шамсиев Шерзод Истамович, & Солиев Ақобир Абдукаримович (2021). Развивайте навыки чтения музыки во время пения. Наука, техника и образование, (2-1 (77)), 92-95.

7. Шамсиев, Ш. И., & Ахоров, А. А. (2023). O'zbek folklorshunosligi, tarixi va uning adabiyotdagi o'rni: Shamsiyev Sherzod Istamovich Buxoro davlat pedagogika institute Musiqa va tasviriy san'at kafedrasini o'qituvchisi, Ahrorov Asrorbek Aminjon o'g'li Buxoro davlat pedagogika institute Musiqa va tasviriy san'at kafedrasini talabasi. *Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал*. –2023, 7, 137-141.

8. Шерзод Истамович Шамсиев, Шухратжон Раксимжон Огли Рамазонов Бошлангич синфларда вокал-хор малакаларини шакллантириш ва ривойлантириш услублари // *Научный прогресс*. 2021. №5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-sinflarda-vokal-xor-malakalarini-shakllantirish-va-rivojlantirish-uslublari> (дата обращения: 05.04.2026).

9. Истамович Шамсиев С. «Способы развития навыков хорового пения». *European Scholar Journal*, том 2, № 9, 2021, стр. 47-49.

10. Shamsiyev, S. I. (2021). Shukhratjon Rakhimjon o'gli Ramazonov Methods of formation and development of vocal-choral skills in primary schools. *Scientific progress*, (5).

11. Шерзод Истамович Шамсиев. Важность культуры общения и невербального выражения в ведении переговоров. С.С. Истамович - *Американский журнал образования и...*, 2025

12. Шерзод Истамович Шамсиев. Развитие педагогических компетенций у студентов музыкальных вузов через практику хорового дирижирования. Том 3, № 2 (2025): *Американский журнал образования и обучения*

13. Istamovich, S. S. (2024). Xor drijorligi fani asosida talabalarining kasbiy kompetensiyasini takomillashtirish. *fan jurnali ta'lim va madaniyat*, 2(3), 41-49.

14. Shamsiyev Sherzod Istamovich. Musiqa ta'limida talabalarining kreativlik kompetentligini rivojlantirish. *Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences*. Том 3, Номер 2, Страницы 72-80

15. Shamsiyev Sherzod Istamovich, Ahrorov Asrorbek Aminjon. The art of music and its place in our lives. *Miasto Przyszłości*. Tom 41. 65-68

16. Shamsiyev Sherzod Istamovich, Ahrorov Asrorbek Aminjon o'g'li. Folklor musiqa ijrochiligi fani va xor san'ati. *Journal of Innovation, Creativity and Art*. 71-74.

17. SS Istamovich. Development, Appearances and Types of Choral Art in Central Asian Countries. *Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal*. 73-75

18. Sherzod Istamovich Shamsiyev. Choir performance in european countries emergence. *European journal of innovation in nonformal education*. 347-350

19. Шерзод Шамсиев. Голос и эмоция–психология вокала. Рекомендовано к печати Ученым советом Института психологии имени ГС Костюка НАПН Украины (Протокол № 14 от 28 декабря 2020). 457 – 461

20. SS Istamovich. Soliev Akobir Abdugarimovich Develop navyki reading music in the time of peniya. Science, technology and education, 77 - 81
21. Шерзод Истамович Шамсиев. Солиев Ақобир Абдукаримович. Развивайте навыки чтения музыки во время пения. Наука, техника и образование. 77 - 81
22. SS Istamovich, MD Shakirovna. Xor asarini ijrosi ustida ishlash usullari. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 83-86
23. SI Shamsiev. Mosinova DS. Educating students in aesthetic spirit through choir works. Web of Scientist: International Scientific Research Journal 3 (02), 453-455
24. КБ Холиков. Определения тональности через функцию ткани гармонии. Science and Education 7 (3), 250-255
25. КБ Холиков. Об одной новой задаче тоники для создания модуляции или отклонения. Science and Education 7 (3), 256-261
26. КБ Холиков. Основные дидактические задачи к укреплению основной темы изучения нового материала по фортепиано. Science and Education 7 (3), 245-249
27. КБ Холиков. Схема интегрирования теории и гармонии по сфере изучения нового материала по фортепиано. Science and Education 7 (3), 262-267
28. КБ Холиков. Сознательное восприятие музыки через позитронноэмиссионная томография мозга и сеть внимания к обучению произведения. Science and Education 6 (1), 142-147
29. КБ Холиков. Распределитель стимулятора рефлекторной дуги ответ на информации полученного от источника аксонов и дендритов. Science and Education 5 (12), 113-119
30. KB Kholikov. Musical pedagogy and psychology. Bulletin of Science and Education 99 (21-2), 58-61